

6 Cassatie in het belang der wet

6.1 Regeling op hoofdlijnen

Hoofdstuk 7 van Boek 5 bevat één bepaling die de regeling geeft voor het **buitengewone rechtsmiddel** cassatie in het belang van de wet. Het is een rechtsmiddel dat alleen kan worden aangewend door de **procureur-generaal bij de Hoge Raad**. Het rechtsmiddel strekt ertoe om van de Hoge Raad duidelijkheid te verkrijgen over bepaalde, belangrijke rechtsvragen. Gelet op de wijze waarop de procureur-generaal bij de Hoge Raad gebruik maakt van cassatie in het belang van de wet, gaat het daarbij om rechtsvragen die in de rechtspraak verschillend worden beantwoord, daarmee omstreden zijn en opheldering verdienen in het belang van de rechtseenheid en/of de rechtsvorming. Voorts is vereist dat deze rechtsvragen niet of niet tijdig aan de Hoge Raad kunnen worden voorgelegd. Hieruit volgt dat het aanwenden van het rechtsmiddel is bedoeld om **bij te dragen aan de rechtseenheid en de rechtsvorming**. De uitkomst van cassatie in het belang van de wet kan geen nadeel toebrengen aan verkregen rechten van procespartijen (art. 78 lid 7 Wet RO). Het is derhalve een rechtsmiddel ten behoeve van het **algemeen belang**.⁶⁰

Cassatie in het belang van de wet kan alleen worden ingesteld **in afgesloten strafzaken**, dat wil zeggen dat nadat een rechterlijke beslissing onherroepelijk is geworden doordat daartegen geen rechtsmiddel meer openstaat of er geen rechtsmiddel heeft opengestaan (zie art. 5.7.1 lid 1). Dat betekent ook dat cassatie in het belang van de wet een **op de toekomst gericht rechtsmiddel** is.⁶¹

De procureur-generaal bij de Hoge Raad heeft een **zelfstandige bevoegdheid** tot het instellen van cassatie in het belang van de wet (art. 5.7.1 lid 1). Hij kan dit derhalve op eigen initiatief doen. Het is niet een bevoegdheid die aan procespartijen in een strafzaak toekomt. Wel kunnen procespartijen en derden aan de procureur-generaal bij de Hoge Raad het **verzoek** doen tot het instellen van het buitengewone rechtsmiddel.⁶²

In de rechtspraak wordt het buitengewone rechtsmiddel cassatie in het belang van de wet **beperkt aangewend**.⁶³ Toch heeft het een eigen plaats en functie in het stelsel van rechtsmiddelen in strafzaken, en in het bijzonder in relatie tot de mogelijkheid van het stellen van **prejudiciële vragen** in strafzaken op de voet van artikel 553 Sv.⁶⁴ Deze procedure beoogt de

⁶⁰ Zie o.m. I. Giesen, F.G.H. Kristen e.a., *De Wet prejudiciële vragen aan de Hoge Raad. Een tussentijdse evaluatie in het licht van de mogelijke invoering in het strafrecht*, Den Haag: Boomjuridisch 2016, § 6.6.1-6.6.3, 6.6.5; G.J.M. Corstens, *Het Nederlands strafprocesrecht*, bewerkt door M.J. Borgers en T. Kooijmans, Deventer: Wolters Kluwer 2021, p. 1059; <<https://www.hogeraad.nl/over-ons/bijzondere-taken-hogeraad-procureur-generaal/cassatie-belang-wet/>>

⁶¹ I. Giesen, F.G.H. Kristen e.a., *De Wet prejudiciële vragen aan de Hoge Raad. Een tussentijdse evaluatie in het licht van de mogelijke invoering in het strafrecht*, Den Haag: Boomjuridisch 2016, § 6.6.1.

⁶² *Ibidem*, § 6.6.5.

⁶³ In 2022 zijn in strafzaken vier vorderingen tot cassatie in het belang van de wet ingediend, zie Hoge Raad der Nederlanden, *Jaarverslag 2022*, Den Haag 2023, het onderdeel 'Het parket bij de Hoge Raad', te vinden op: <<https://www.hogeraad.nl/jaarverslag/parket-hoge-raad/cassatie-belang-wet/>>.

⁶⁴ Zie o.m. G.J.M. Corstens, *Het Nederlands strafprocesrecht*, bewerkt door M.J. Borgers en T. Kooijmans, Deventer: Wolters Kluwer 2021, p. 1059.

mogelijkheid te bieden om in een lopende strafprocedure de Hoge Raad te betrekken om antwoord te verkrijgen op een rechtsvraag van bijzonder gewicht die een zaakoverstijgend belang heeft en waarvan de beantwoording nodig is om te beslissen in die strafprocedure. De beslissing tot het stellen van een prejudiciële vraag kan ambtshalve door de feitenrechter worden genomen dan wel op vordering van het OM of op verzoek van een betrokken procespartij (zie art. 553 lid 1 Sv). Dit zijn belangrijke verschillen met het buitengewone rechtsmiddel van cassatie in het belang van de wet.

6.2 Wijzigingen ten opzichte van de bestaande regeling

- In artikel 5.7.1 lid 1 is geschrapt dat cassatie in het belang van de wet kan worden ingesteld tegen een ‘handeling’. Het gaat nu alleen om cassatie in het belang van de wet tegen een rechterlijke beslissing. Dat is overeenkomstig de rechtspraak waarin het rechtsmiddel alleen wordt aangewend tegen rechterlijke beslissingen.⁶⁵
- De ouderwetse formulering in artikel 456 lid 1 Sv dat de procureur-generaal de stukken naar hem doet opzenden door tussenkomst van het Openbaar Ministerie wordt in artikel 5.7.1 lid 1 vervangen door de hedendaagse formulering dat het Openbaar Ministerie de stukken aan de procureur-generaal doet toekomen.
- Evenzo wordt het overleggen van de vordering van artikel 456 lid 1 Sv vervangen door het ter kennis brengen van de vordering in artikel 5.7.1 lid 2. Voorts blijkt hieruit dat dit voorschrift naar het tweede lid van de bepaling wordt verplaatst om de procedurele gang meer in de volgorde van de artikelliden weer te geven.
- In artikel 5.7.2 lid 2 wordt bepaald dat de procureur-generaal op de zitting bij de Hoge Raad het woord ‘kan’ voeren. Het is daarmee een bevoegdheid geworden, waar artikel 456 lid 1 Sv bepaalt dat de procureur-generaal wordt gehoord over diens voordracht en vordering.

6.3 Reacties op de voorgestelde regeling

In het advies van de Raad van State noch in de consultatieadviezen is ingegaan op de voorgestelde wettelijke regeling van cassatie in het belang van de wet.

6.4 Analyse van de voorgestelde regeling

Uit de weergave van de voorgestelde aanpassingen in de wettelijke regeling van cassatie in het belang van de wet onder 6.2 blijkt reeds dat het aantal wijzigingen beperkt is en dat de wijzigingen vooral van redactionele aard zijn. De twee meer inhoudelijke aanpassingen beogen de wettelijke regeling van cassatie in het belang van de wet beter te laten aansluiten bij de praktijk. Een en ander sluit aan bij de memorie van toelichting waarin staat: ‘De regeling van dit buitengewone rechtsmiddel wordt niet wezenlijk veranderd.’⁶⁶ **De besproken wijzigingen geven geen aanleiding tot het stellen van vragen.**

⁶⁵ Kamerstukken II 2022/23, 36327, nr. 3 (MvT), p. 1249.

⁶⁶ Kamerstukken II 2022/23, 36327, nr. 3 (MvT), p. 1249.

6.5 Samenhang met andere onderdelen van het wetsvoorstel

Zoals aangegeven bij de bespreking van de regeling op hoofdlijnen (onder 6.1), is er een verband met de gewone cassatieprocedure en de procedure voor het stellen van prejudiciële vragen aan de Hoge Raad van artikelen 553-555 Sv. Het buitengewone rechtsmiddel van cassatie in het belang van de wet neemt hier een **eigen, beperkte, maar noodzakelijke plaats** in.